

Чигири В.В.

студентка,

Хом'як І.В.,

*кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та географії
Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир*

БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ДЕКОРАТИВНІ ВЛАСТИВОСТІ ДУБА ЧЕРВОНОГО

Протягом останніх десятиліть у різні видання багатьма науковцями, такими як А.А. Новак, П.А. Положенцев, А.А. Рожков, Д.Т. Руднєв, І.П. Терехуха, Ю.С. Шпарик, С.В. Шевченко, та багаторічними спостереженнями автора звернено увагу на процеси деградації в насадженнях дуба червоного причинами якої є їх знищення та відмирання як внаслідок господарської діяльності, так і під впливом кліматичних та антропогенних чинників. Це відбувається через забруднення атмосфери шкідливими викидами у формі різних хімічних сполук, несприятливих для деревної рослинності, особливо твердолистяних порід, різкі температурні коливання, зміни гідрологічного режиму річок у зв'язку з порушенням нерівномірності та інтенсивності атмосферних опадів протягом року, що також призводить до зниження рівня ґрунтових вод.

Також дуб червоний слугує також тим видом рослин, який може рости на території, що має бідні ґрунти або природні умови не дають можливості виростити дуб звичайним. Тому він має і позитивні сторони щодо його вирощування. Окрім того, дуб червоний також присутній у паркових та скверових насадженнях через декоративні властивості: восени листя набуває яскраво червоного, бурого забарвлення і приносить естетичну насолоду.

У зв'язку з цим нами було проведено дослідження, яке полягало у вивченні біологічних та декоративних властивостей *Q. rubra* в неприродних умовах. При порівнянні жолудів дуба червоного з жолудями дуба звичайного встановлено, що у дуба червоного жолуді менші у довжину, але ширші, ніж у дуба звичайного. Жолуді дуба червоного ($m=4,7 \pm 0,7$) є важчими за жолуді дуба звичайного ($m=4,2 \pm 1,2$). Дуб червоний, у порівнянні з дубом звичайним, має досить погані показники сходжуваності насіння, але більш стійкіший до вирощування в неприродних умовах. Також дуб червоний росте з меншою інтенсивністю, ніж дуб звичайний.

Дуб червоний інтродуковано у ХІХ ст. і за цей час набуто значного досвіду його лісовирощування. На території України і багатьох країн Європи дуб червоний розглядають як інвазійний вид, оскільки він витісняє автохтонні види і цим знижує біорізноманіття у природних фітоценозів. Ці дослідження підтверджують і дослідники, оскільки даному виду притаманна ендозоохорія. Окрім того *Q. rubra* є зимо-, посухо-, газо- і зимостійка рослина, що підвищує здатність до розмноження. В умовах, де місцеві види не забезпечують виконання ними функцій, дуб червоний може бути незамінним, оскільки характеризується більшою пластичністю до ґрунтово-кліматичних умов порівняно із дубом звичайним і є менш вибагливим до трофності ґрунту. Також природне поновлення дуба червоного конкурентоздатне і дає можливість лісовідновлення в умовах складного рельєфу.

Геохімічні властивості дуба червоного дещо кращі, ніж у хвойних видів, але гірші, ніж в інших листяних. Для сприяння гумусоутворення рекомендовано уникати вирощувати дуб червоний у чистих насадженнях, а вводити рядами чи вузькими кулісами для надходження світла і пришвидшення розкладу підстилки. Саме тому дуб червоний не може бути використаний як основний фітомеліорант для ґрунтополіпшення, однак його використання є доцільним як протиерозійного, санітарного та протипожежного елементу насаджень. Науково-дослідна установа «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» (УКРНДІЕП) створили програму «Літопис природи» для заповідників та національних природних парків, яка стала методичною основою проведення моніторингу інвазійних чужорідних видів. Також ця програма стала основою для «Методичних рекомендацій щодо контролю за поширенням та запобігання чужорідних видів рослин і тварин, або усунення таких видів в межах території ПЗФ Лісостепової та Степової зони»